

Beslut

**efter kvalitetsgranskning av den anpassade grundskolans
undervisning om kunskapsområdet sexualitet, samtycke
och relationer vid Lindbacka anpassad grundskola i
Lindesbergs kommun**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19–20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Lindbacka anpassad grundskola avseende undervisningens kvalitet utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt rektorns ansvar för utbildningen inom samma område.

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i de utvalda anpassade grundskolornas undervisning samt rektorns ansvar för utbildningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 1). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom något område anges ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. I bilaga 2 återfinns granskningens författningsstöd.

Skolinspektionen besökte Lindbacka anpassad grundskola den 25 februari 2025. Besöket genomfördes av utredare Roger Persson och enhetschef Sara Carlsson.

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- En observation av delar av lärmiljön
- En gruppintervju med elever
- Två gruppintervjuer med lärare
- En intervju med rektorn
- Dokument som begärts in från huvudmannen

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

De samlade iakttagelserna från de skolor som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras hösten 2025.

Beslut

Undervisningens bidrag till att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Lindbacka anpassad grundskola i Lindesbergs kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen **i flera delar** utformas för att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Rektorn behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande del:

- arbeta med inslag i undervisningen som ger eleverna möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till hedersproblematik

Rektorns ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Lindbacka anpassad grundskola i Lindesbergs kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att rektorn **i flera delar** ansvarar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Rektorn behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande del:

- utforma utbildningen inom kunskapsområdet så att den är återkommande

Uppföljning

Huvudmannen ska senast **den 1 oktober 2025** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas. Redogörelsen skickas via e-post, till kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2024:9780) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömning

Undervisningens bidrag till att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Undervisningens innehåll

Här bedöms:

- Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning
- Samordnad undervisning
- Kunskaper i undervisningen

Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning

Undervisningen är aktuell och fördjupad, men endast till viss del återkommande

Granskningen visar att undervisningen om kunskapsområdet är aktuell och fördjupad, men att frågor om hedersrelaterat våld och förtryck endast till viss del är återkommande.

Av intervjuer med elever och lärare framgår att undervisningen omfattar frågor om sexualitet, samtycke och relationer under årskurserna 7–9. Lärarna berättar om ett ämnesövergripande tema inom kunskapsområdet med fokus på relationer som pågick under flera veckor föregående vårtermin och inbegrep flera undervisningsämnen. Lärarna berättar att det är ett tema som ska komma alla elever till del åtminstone någon gång under deras högstadietid. Vid sidan av detta omfattar undervisningen enligt lärarna kunskapsområdet mer återkommande i andra ämnen, som engelska, svenska och de samhällsorienterande ämnena samt praktisk-estetiska ämnen som slöjd och hem- och konsumentkunskap, utifrån frågor om jämställdhet, samtycke, relationer och kärlek. Av intervjuer med lärarna samt dokument som har begärts in från huvudmannen framgår dock att frågor om hedersrelaterat våld och förtryck inte behandlas återkommande i planerad form utan mer på förekommen anledning eller i andra sammanhang, till exempel i samband med nyhetsbevakning. Intervjuade lärare berättar att det framför allt blir under arbetets gång som eleverna har möjlighet att fördjupa sig i olika frågor. Lärarna beskriver att undervisningen ger eleverna kunskaper på en basnivå och att lärarna sedan anpassar innehållet till eleverna på individuell nivå utifrån var de befinner sig i sin kunskapsutveckling.

I intervjuer berättar lärarna att de håller sitt undervisningsmaterial inom kunskapsområdet uppdaterat genom att hämta information från olika hemsidor

och digitala läromedel som de sedan anpassar till elevernas kunskapsnivå. Lärarna uppger också att eleverna återkommande får följa nyhetsrapportering anpassad för unga. Enligt lärarna är det vanligt att innehållet i nyheterna berör kunskapsområdet och att dessa nyhetshändelser sedan blir en del av undervisningen. Lärarna berättar att nyheterna bland annat har handlat om hedersproblematik.

I intervjuer med eleverna och lärarna samt dokument som har begärts in från huvudmannen framkommer att eleverna besökte ungdomsmottagningen i samband med att de arbetade med kunskapsområdet förra vårterminen. Eleverna berättar att de bland annat fick information om preventivmedel. Inför besöket fick eleverna förbereda frågor anonymt som sedan förmedlades till personalen på ungdomsmottagningen och därefter blev besvarade på plats. Enligt lärarna kommer besöken hos ungdomsmottagningen att återkomma med viss regelbundenhet även framöver. Vidare berättar lärarna att representanter för elevhälsan används som ett stöd i olika frågor som relaterar till kunskapsområdet.

Samordnad undervisning

Sexualitet, samtycke och relationer ingår i flera ämnen och undervisningen är samordnad

Granskningen visar att det finns ett organiserat och medvetet arbete på skolan för att samordna undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer så att eleverna får en helhetsbild av kunskapsområdet.

Lärarna berättar att de föregående läsår skapade ett större tema med fokus på relationer som omfattade såväl de naturorienterande och samhällsorienterande ämnena som engelska och svenska samt bild. Temat inbegrep bland annat kroppen, känslor, samtycke och rätten att bestämma över sin egen kropp. Enligt såväl lärare som elever omfattade undervisningen genetik i både de naturorienterande och de samhällsorienterande ämnena samtidigt som eleverna i ämnena engelska och svenska arbetade med relationer. Lärarna berättar att det även förekommer ett ämnesövergripande arbete i de naturorienterande och de samhällsorienterande ämnena samt svenska med fokus på känslor, kroppens privata områden och vad man får och inte får göra med andras kroppar, vilket eleverna också bekräftar. Ytterligare ett samarbete har ägt rum mellan de naturorienterande och samhällsorienterande ämnena som handlar om kroppen, känslor, relationer och sex.

Kunskaper i undervisningen

Undervisningen ger eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper om kroppen och sexualitet

Av intervjuer med eleverna och lärarna framgår att undervisningen innehåller flera olika arbetsuppgifter inom kunskapsområdet som bidrar till att eleverna får kunskaper om bland annat människokroppen, puberteten, människans reproduktion samt sexualitet och könsidentitet. Enligt lärare och de av huvudmannen insända dokument pågår årligen eller vartannat år, beroende på elevgruppens behov, ett tema om puberteten som under flera veckor behandlar ämnen som kroppen, integritet, relationer, våld och övergrepp. Eleverna får genom detta exempelvis arbeta med genetik, preventivmetoder, sexuellt överförbara sjukdomar, hormoner och vad som händer i kroppen vid puberteten, vilket eleverna i intervju visade arbeten från.

Undervisningen stärker elevernas förutsättningar att göra självständiga och medvetna val

Av intervjuer med rektorn och lärarna framgår att undervisningen innehåller arbetsuppgifter där eleverna får öva på att ta ställning i olika frågor. Rektorn uppger att eleverna tränas i detta i all undervisning och att lärarna arbetar medvetet med att stärka eleverna i att ta egna beslut och respektera att elever tycker olika. Enligt lärarna sker detta på olika sätt, både genom undervisningen i sig och utbildningen i stort. Lärarna arbetar bland annat med att uppmuntra eleverna till att våga göra egna ställningstaganden i syfte att stärka elevernas förmåga att uttrycka sig och stå för vad de själva tycker och vill samt visa respekt för varandra även om elever tycker olika. Till exempel använder lärare i svenska sig av olika former av värderingsövningar då eleverna får ta ställning i frågor om sex och samlevnad, så som "heta stolen", "dilemmakort" och en frågelåda med varierande diskussionsområden. I de dokument som huvudmannen har sänt in till Skolinspektionen framkommer att en av skolans målsättningar är att alla elever ska ha inflytande över sitt lärande samt uppmuntras till att ta initiativ och komma med egna förslag.

Undervisningen ger eleverna möjlighet att utveckla förmågan att leva sig in i andra människors situation och förstå betydelsen av samtycke

I intervjuer med eleverna och lärarna framkommer att de i undervisningen arbetar med ämnen som relationer, respekt, empati och acceptans för andra människors olikheter. Lärare berättar bland annat att eleverna har tittat på och pratat utifrån avsnitt från en tv-serie som handlar om relationer bland ungdomar i en klass, vilka ofta tar upp dilemman som rör kärlek och vänskap. Även de "dilemmakort" som lärare har använt i undervisningen har i funktion att få

eleverna att resonera om var de står i olika frågor genom att anta andra personers perspektiv. Samtal om vänskap, relationer och kärlek har också varit återkommande frågor i ämnen som de naturorienterande ämnena, svenska och engelska. Även undervisningen i ämnen som hem- och konsumentkunskap inbegriper frågor om relationer, att visa hänsyn och hur man ska vara mot varandra. Vidare berättar lärarna att det pågår ett kontinuerligt arbete med eleverna i vardagen och utbildningen i stort som omfattar frågor om bland annat empati och respekt. I intervju bekräftar eleverna att undervisningen har tagit upp ämnen som rör kärlek, vänskap och andra relationer. Bland annat berättar eleverna att de i undervisningen har pratat om hur man är en bra kompis och hur det känns att vara kär.

Av intervjuer med elever och lärare samt insända dokument från huvudmannen framgår att undervisningen behandlar frågor om samtycke i flera sammanhang och i olika ämnen, däribland som en del av ämnesövergripande teman. Bland annat har lärarna tagit upp fysisk närhet och gränssättning i såväl de naturorienterande ämnena som engelska och svenska. Lärarna har till exempel pratat om att känna in vilka önskemål som man själv har i fråga om fysisk närhet och vad som känns bra respektive inte bra. I intervjuer med eleverna och lärarna framkommer att de i ämnena engelska och svenska har tränat på ord och uttryck för att såväl fråga om fysisk närhet som sätta gränser efter hur de känner inför närhet. Genom efterföljande rollspel i engelska har eleverna praktiskt fått öva sig på att tydligt säga eller visa hur de känner sig. I detta ingick även träning i att visa andra hänsyn utifrån deras önskemål. Vidare framkommer i dokument insända av huvudmannen att undervisningen har arbetat främjande och förebyggande med vilka risker som följer av att vistas på sociala medier. Eleverna har dels fått se en film om säkerhet på nätet, dels fått besök av ungdomspolisen. Bland annat har undervisningen tagit upp vad som är okej och inte att göra på nätet samt hur eleverna ska agera ifall de får bilder på nakna människor i mobiltelefonen mot deras vilja.

Undervisningen ger eleverna möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön men endast i viss mån till hedersrelaterat våld och förtryck

I intervjuer med såväl elever och lärare som i dokument insända från huvudmannen framkommer flera exempel på att undervisningen ger eleverna möjlighet att undersöka olika föreställningar om vad som ses som kvinnligt och manligt samt hur dessa föreställningar kan påverka människors livsvillkor. Lärare berättar till exempel att undervisningen i samhällsorienterande ämnen och ämnen som hem- och konsumentkunskap har berört hur det har sett ut historiskt sett mellan flickor och pojkar eller kvinnor och män. Inom ramen för undervisning i engelska och samhällsorienterande ämnen förekommer att eleverna gör

jämförelser mellan människors olika levnadsvillkor i världen samtidigt som ett könsperspektiv också finns med när eleverna får arbeta med reklam i ämnet bild. Samtal om könsönster kan enligt lärarna även uppstå på förekommen anledning, till exempel i förhållande till hur man väljer att klä sig. Eleverna berättar i intervju att de i undervisningen bland annat har pratat om att alla är lika mycket värda och att man kan vara kär i någon av samma kön.

I intervjuer framkommer dock att eleverna endast till viss del ges möjligheter att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till hedersproblematik. Enligt lärarna sker samtalen om heder inte som inplanerade inslag utan om att fånga frågor i flykten. Lärarna uppger att frågor om hedersrelaterat våld och förtryck främst uppstår på förekommen anledning. Det kan exempelvis vara ifall den nyhetsrapportering som eleverna regelbundet tittar på i undervisningen tar upp ämnen som relaterar till kunskapsområdet eller om det kommer in i andra sammanhang. Lärare berättar att de företrädesvis har pratat i allmänna ordalag om hur man ska vara mot varandra och som en vän samt rätten att vara med och älska vem man vill. Även i intervjun med rektorn framkommer att hedersproblematik inte är ett område som undervisningen specifikt har fokuserat på.

Undervisningen ger eleverna möjligheter att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i medier

Av intervjuerna med elever och lärare framgår att undervisningen ger eleverna möjligheter att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier. Enligt lärarna är det ett återkommande inslag i undervisningen att vara kritisk till sociala medier och lärarna berättar att de för tillfället granskar hur män i vissa medier behandlar kvinnor på ett nedsättande vis. Lärarna ger även exempel på hur de i ämnet bild arbetar med hur reklam ser ut utifrån ett könsperspektiv, till exempel hur män framställs i parfymreklam. Lärare berättar att de i samband med att eleverna tar del av nyheterna också har lyft frågor på förekommen anledning om hur influencers beter sig utifrån kön samt hur kvinnor och män framställs. Vidare framkommer i de av huvudmannen insända dokument att undervisningen i hem- och konsumentkunskap har tittat på hur kvinnor och män porträtteras i reklam. Enligt elever är det något som de precis har börjat med i ämnet.

Undervisningens form

Här bedöms:

- Didaktiska val i undervisningen
- Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat
- Elevdelaktighet och att fånga elevernas frågor

Didaktiska val i undervisningen

Undervisningens arbetsuppgifter är varierade och lärmiljön är anpassad

Granskningen visar att lärarna skapar en variation i uppgifterna som eleverna får i samband med undervisning inom kunskapsområdet. Lärmiljön är utformad för att möta elevernas behov. I undervisningen används alternativa kommunikationsverktyg för att tillgängliggöra undervisningen för samtliga elever.

I intervjuerna ger eleverna och lärarna flera exempel på metoder som de använder sig av i arbetet med kunskapsområdet. Enligt lärarna handlar mycket om att modellera undervisningen för att anpassa till eleverna och möta dem där de befinner sig i sin kunskapsutveckling. Lärarna berättar att de bland annat använder sig av filmer eller serier som visar på olika dilemman som de sedan pratar om tillsammans utifrån teman som kärlek och relationer. Enligt lärarna kan rollspel också vara en god metod för att förtydliga ett innehåll eller demonstrera hur eleverna ska agera i olika situationer. Som exempel uppger lärarna att eleverna genom parvisa rollspel i ämnet engelska har fått träna sig i att våga säga ifrån med tal och kroppsspråk, vilket eleverna bekräftar i intervju. Lärarna berättar även om ett läromedel med fokus på kroppen, personlig integritet, våld och övergrepp som de bygger sin undervisning på samt att eleverna har fått arbeta med en digital applikation om kroppen, känslor, relationer och sex. Vidare framkommer i de av huvudmannen insända dokument att eleverna även har genomfört experiment där de bland annat har testat hållbarheten hos nya respektive gamla kondomer. Av intervjuer med eleverna och lärarna framgår att lärarna använder sig av bildstöd för att skapa förståelse hos eleverna för olika begrepp och företeelser. Andra verktyg som lärarna använder sig av i kommunikationen med eleverna är "ritprat" och "samtalsmatta" samt det egna kroppsspråket.

I Skolinspektionens observation av den fysiska lärmiljön i klassrummet framkommer att lärmiljön är avskalad, vilket enligt lärarna är medvetet för att minska risken för eventuella distraktioner hos eleverna. Klassrummet är utrustat med höj- och sänkbara bänkar och stolar samt sittkuddar. Stolsbenen är täckta av mjuka bollar som dämpar ljudet. Det finns tillgång till enstaka skärmar för att skapa viss avskildhet och i korridorerna utanför klassrummet ligger flera

grupprum i vilka eleverna kan sitta enskilt eller föra diskussioner i mindre grupper. Vidare framkommer i intervjuer att lärarna som undervisar i praktisk-estetiska ämnen använder sig av samma bildstöd som lärarna i den teoretiska undervisningen.

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Undervisningen främjar ett öppet och tillitsfullt klassrumsklimat, så att elever vill och vågar reflektera och samtala

Granskningen visar att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer äger rum genom aktivt lärarstöd och under sådana förhållanden att elever oavsett könstillhörighet känner sig trygga att delta, även när undervisningen berör svåra eller känsliga frågor. Lärarna använder sig av medvetna strategier och arbetsätt i undervisningen som sätter tydliga ramar för att få med sig eleverna samt för att främja en god samvaro och trygghet i undervisningsmiljön.

Av intervjuerna med eleverna och lärarna framgår att eleverna ges möjlighet att arbeta med frågor inom kunskapsområdet på flera olika sätt. Det sker såväl enskilt som genom att lära tillsammans med en klasskamrat, i mindre grupper och gemensamt i helklass. Det framgår av intervjuer med lärarna att det finns en tydlig samtalsstruktur och ett tydligt syfte med de diskussioner som förs inom ramen för undervisningen. Lärarna uppger att de inte har särskilda förhållningssätt när de arbetar med kunskapsområdet utan använder samma som gäller undervisningen i övrigt, till exempel att låta andra prata klart och vänta på sin tur samt att de tänker på hur eleverna placeras. Lärarna beskriver eleverna generellt som toleranta mot varandra och att eleverna lyssnar på vad andra har att säga utan att uttrycka elaka kommentarer. En lärare beskriver att det också är viktigt att förmedla till eleverna att det inte finns svar som är rätt eller fel, vilket eleverna bekräftar att lärare har uttryckt. Eleverna och lärarna uppger att även de mer tystlåtna eleverna kan delta i större diskussioner och samtal, exempelvis genom att lärarna ställer riktade frågor till dem. Därtill har vissa elever tillgång till en elevassistent som kan föra deras talan i olika samtalssituationer. Enligt de intervjuade eleverna brukar det kännas bra överlag att prata om sexualitet, samtycke och relationer i klassrummet.

Elevdelaktighet och att fånga elevernas frågor

Undervisningen fångar elevernas intresse och gör eleverna delaktiga i arbetet med kunskapsområdet

Granskningen visar att lärarna fångar det som eleverna är intresserade av i undervisningen och de behov som har identifierats hos eleverna. Eleverna ges även vissa möjligheter att tycka till om planering och genomförande av den undervisning som rör kunskapsområdet.

Lärarna berättar att innehållet i undervisningen inom kunskapsområdet främst är av lärarna planerade inslag, men att elever utifrån social och kunskapsmässig utveckling kan påverka arbetsform och innehåll. Eleverna berättar exempelvis att de får förbereda frågor till läraren som läraren sedan tar upp i undervisningen. Ett liknande tillvägagångssätt såg lärarna till att använda inför elevernas besök hos ungdomsmottagningen. Lärarna uppger att de i planeringen av undervisningens innehåll även utgår ifrån identifierade behov hos eleverna och enligt lärarna har elevassistenterna en stor roll i att uppmärksamma företeelser och situationer i verksamheten som kan vara viktiga att belysa. Som ett exempel identifierade lärarna tillsammans med elevassistenterna relationella svårigheter mellan elever på sociala medier, vilket sedan låg till grund för det ämnesövergripande tema som lärarna gemensamt planerade och genomförde under föregående läsår. Lärarna uppger att eleverna i slutet av lektioner ofta får göra en snabb utvärdering av undervisningen, vilket eleverna bekräftar. Enligt lärarna kan de genom detta få en bild av om det finns något som lärarna kan behöva göra annorlunda till nästa gång.

Rektorns ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Rektorns ansvar

Här bedöms:

- Rektorns styrning
- Förutsättningar för samordning
- Ansvar för kompetensutveckling

Rektorns styrning

Rektorn har en begränsad uppfattning om hur delar av kunskapsområdet behandlas återkommande i utbildningen

Granskningen visar att rektorn endast till viss del leder och styr arbetet om hur kunskapsområdet återkommande ska behandlas i utbildningen.

Av intervjuerna framgår att rektorn visar tillit till lärarnas profession och en förväntan att lärarna behandlar detta kunskapsområde inom ramen för sina respektive ämnen. Enligt rektorn möter eleverna kunskapsområdet varje termin i organiserad form, men att det även sker på förekommen anledning. Enligt lärarna har de dock inte fått några särskilda riktlinjer från rektorn som rör kunskapsområdet. Även om det i samtliga intervjuer framkommer flera exempel på hur undervisningen omfattar kunskapsområdet framgår samtidigt att

hedersrelaterat våld och förtryck inte har varit ett återkommande inslag. Rektorn berättar att hen kan följa att lärarna genomför undervisning inom kunskapsområdet, till exempel genom lektionsobservationer och verksamhetsbesök, men att det är lärarna som ser till att det blir återkommande i undervisningen utifrån det centrala innehållet i respektive ämne, vilket lärarna bekräftar. Rektorn uppger att hen har nära kontakt med specialpedagogerna, vilka i sin tur arbetar nära lärarna, och att hen också därigenom får en bild av vad lärarna gör i undervisningen.

Förutsättningar för samordning

Rektorn ger lärarna förutsättningar att samordna undervisningen

Granskningen visar att lärarna ges förutsättningar för att undervisa om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Av intervjuerna med lärarna och rektorn framgår att rektorn visserligen ger lärarna förutsättningar att samordna undervisningen i form av tid, men att samordning främst sker på lärarnas initiativ. Lärarna berättar att de har regelbundna kollegiala möten, såväl tillsammans som med specialpedagog och elevassistenter. Lärarna beskriver att det utifrån den avsatta tiden finns utrymme att samplanera undervisning inom kunskapsområdet samt att rektorn är öppen för att avsätta ytterligare tid för samarbete vid behov. Enligt lärarna finns ingen särskild plan för kunskapsområdet, men lärarna uppger att planen för att motverka diskriminering och kränkande behandling omfattar en del av kunskapsområdet och ger viss styrning i hur skolmiljön ska vara samt hur lärare ska agera om elever kränker varandra. Dock har huvudmannen efter Skolinspektionens besök inkommit med en handlingsplan som bland annat innehåller riktlinjer för arbetet med kunskapsområdet. Av planen framgår bland annat vilka inslag som finns i respektive ämnesundervisning, men detta innehåll rör andra delar av sexualitet, samtycke och relationer och inte vad som omfattar just frågor om hedersrelaterat våld och förtryck. Vidare uppger rektorn att det var rektorn i samråd med lärarna som såg till att det genomfördes en insats med ett av de större temaområdena inom sexualitet, samtycke och relationer. Enligt lärarna och rektorn är elevhälsan behjälpliga vid behov.

Ansvar för kompetensutveckling

Rektorn ser till att det finns förutsättningar för lärare att undervisa om kunskapsområdet

Granskningen visar att rektorn ser till att det finns förutsättningar för att lärare och övrig personal ska ha den kompetens som krävs samt att lärarna får det stöd som de behöver för att bedriva undervisning inom kunskapsområdet. Lärarna har möjligheter att dela med sig av erfarenheter och kunskap i syfte att lära av varandra.

I intervjuer med lärarna och rektorn framkommer att det gavs en fortbildning i samband med att läroplanen skrevs om 2022, som enligt rektorn pågick i olika former under det läsåret. Vidare berättar en lärare att hen har gått en separat fortbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. Däremot uppger lärarna att de inte har haft någon fortbildning avseende hedersproblematik. Rektorn uppger visserligen att lärarna har fått en föreläsning om klanstrukturer, men det är ingenting som bekräftas av lärarna. Lärarna berättar att de hittills inte har framfört till rektorn att det finns ett behov av kompetensutveckling kring hedersrelaterat våld och förtryck. Dock ser de utmaningar i arbetet med detta ämne. Enligt lärarna är rektorn öppen för önskemål om lärarna skulle lyfta ett eventuellt behov av fortbildning. Efter tiden för Skolinspektionens besök har huvudmannen initierat en fortbildningsinsats om hedersrelaterat våld och förtryck för lärarna på skolan under vårterminen 2025. Huvudmannen har även inkommit med information om en tidigare kommunövergripande föreläsning om hedersrelaterat våld och förtryck som hölls under våren 2024 på vilken rektorn och elevhälsan deltog. Vidare uppger rektorn att hen har genomgått en utbildning om könsidentitet och sexuell läggning, som även lärarna ska få gå.

Identifierade utvecklingsområden

Undervisningens bidrag till att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- arbeta med inslag i undervisningen som ger eleverna möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till hedersproblematik

Läroplanen anger att rektorn har ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen.¹ Läroplanen anger vidare att skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna

¹ Lgra22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.²

Av granskningen framgår att undervisningen i begränsad utsträckning ger eleverna möjligheter att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck. Granskningen visar att de diskussioner som förs är främst utifrån oplanerade inslag och på förekommen anledning, vilket kan medföra att kunskaper inte kommer alla elever till del eller att frågor om hedersrelaterat våld och förtryck inte blir återkommande i undervisningen. Genom att ha inplanerade inslag där frågor om maktstrukturer som rör hedersrelaterat våld och förtryck kan eleverna rustas med kunskaper och positiva värden för att bygga trygga och respektfulla relationer. En undervisning om maktstrukturer som rör hedersrelaterat våld och förtryck kan även bidra till att elever får kunskap om grundläggande rättigheter, såsom kroppslig integritet, att leva ett liv fritt från våld samt rätten att få forma och påverka sitt liv.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärare förutsättningar att utveckla undervisningen för att eleverna ska få möjlighet att utveckla kunskaper om maktstrukturer kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck. Det innebär att lärarna behöver arbeta medvetet med att eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om maktstrukturer kopplade till hederskulturer och reflektera över exempelvis oskuldsnormer, begränsningar av handlingsutrymme och att hedersproblematik omfattar både kvinnor och män. För att lärarna ska kunna såväl upptäcka utsatthet hos eleverna som förmedla kunskaper i undervisningen behöver lärarna ha ändamålsenlig kompetens inom området. Skolverket har material som kan användas i detta.³

² Lgra22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag Skolans uppdrag.

³ [Sexualitet, samtycke och relationer - Skolverket; Motverka hedersrelaterat våld och förtryck i skolan - Skolverket](#) (hämtat 2025-02-17)

Rektorns ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- utforma utbildningen inom kunskapsområdet så att den är återkommande

Läroplanen anger att skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer och att rektorn har ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen.⁴ Läroplanen anger att eleverna ska få möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang.⁵ Vidare anger läroplanen att rektorn har ett särskilt ansvar för att undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet.⁶ Läroplanen anger också att läraren ska samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen. Läraren ska också organisera och genomföra arbetet så att eleven får möjligheter att arbeta ämnesövergripande.⁷

Av granskningen framgår att rektorn endast i viss mån leder och styr arbetet för hur kunskapsområdet återkommande ska behandlas i utbildningen. Rektorn har överlåtit arbetet med kunskapsområdet till lärarna. Det finns inga särskilda aktiviteter eller återkommande insatser i utbildningen utöver undervisningen för att säkerställa att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen. Det gäller framför allt att se till att eleverna återkommande ges kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck. Genom att ta ansvar för och försäkra sig om att kunskapsområdet behandlas återkommande i utbildningen skapas möjligheter för eleverna till progression och fördjupat lärande utifrån kunskapsområdet. Utan övergripande styrning och ledning uppstår dock risk för att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer blir avhängigt enskilda drivna lärare samt att eventuella insatser kan sakna samordning och systematik. Det kan i sin tur kan medföra att undervisningen inte utvecklas för att möta elevernas behov.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn som pedagogisk ledare samt chef över lärarna och övrig personal i skolan tar ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck återkommande ska behandlas i utbildningen. Det kan innebära att ge

⁴ Lgra22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag, Lgra22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

⁵ Lgra22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

⁶ Lgra22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

⁷ Lgra22, avsnitt 2.2 Kunskaper Riktlinjer.

lärarna ökade förutsättningar att utforma undervisningen om kunskapsområdet så att det återkommer i alla årskurser samt samordna olika ämnesområden så att eleverna får möjlighet att uppfatta kunskapsområdet som helhet. Skolverket har material som kan användas i detta.⁸

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Anna-Carin Kostic, utredare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Roger Persson. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredaren Ewa Mölleryd och enhetschef Sara Carlsson deltagit.

⁸ [Sexualitet, samtycke och relationer - Skolverket](#) (hämtat 2025-02-17)

Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Granskningens syfte

Syftet är att granska kvaliteten i de utvalda skolornas undervisning utifrån valda delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. I granskningen bedöms kvaliteten på undervisningen i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier.

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Frågeställning 1

I vilken utsträckning bidrar undervisningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck?

Kvalitetskriterier

Undervisningens innehåll

Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning

Samordnad undervisning

Kunskaper i undervisningen

Undervisningens form

Didaktiska val i undervisningen

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Elevdelaktighet och att fånga elevernas frågor

Frågeställning 2

I vilken utsträckning tar rektorn ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck?

Kvalitetskriterier

Rektorns ansvar

Rektorns styrning

Förutsättningar för samordning

Ansvar för kompetensutveckling

Bilaga 2: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.⁹

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.¹⁰

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.¹¹ Att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar innebär att det måste finnas kunskap hos såväl lärare och annan personal som hos elever om vad dessa värderingar och rättigheter innebär och hur de kan förverkligas.¹²

Av skollagen framgår att elevhälsan främst ska vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och ske i samverkan med lärare och övrig personal.¹³

Av de inledande delarna av läroplanen för anpassade grundskolan framgår att skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. Alla tendenser till diskriminering eller kränkande behandling ska aktivt motverkas. Intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser. Vidare framgår att medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar.¹⁴

⁹ 26 kap. 20 § skollagen.

¹⁰ 1 kap. 4 § skollagen.

¹¹ 1 kap. 5 § skollagen.

¹² Prop. 2009/10:165, s. 634.

¹³ 2 kap. 25 § skollagen.

¹⁴ Lgr22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Förståelse och medmännisklighet.

Skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. Alla som verkar i skolan ska hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och i läroplanen och ta klart avstånd från det som strider mot dem.¹⁵

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Skolan ska aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att synliggöra och motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma deras föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska därför organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.¹⁶

Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den ska utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.¹⁷

Skolan ska aktivt verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för flickor och pojkar, kvinnor och män. I enlighet med grundläggande värden ska skolan också främja interaktion mellan eleverna oberoende av könstillhörighet. Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmonster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.¹⁸

Skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar

¹⁵ Lgra22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Saklighet och allsidighet.

¹⁶ Lgra22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

¹⁷ Lgra22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Rättigheter och skyldigheter.

¹⁸ Lgra22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.¹⁹

Av de inledande delarna av läroplanen för anpassade grundskolan framgår att skolan ska gestalta och förmedla de värden och rättigheter som uttrycks i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Utbildningen ska utgå från vad som bedöms vara barnets bästa och eleverna ska få kännedom om sina rättigheter.²⁰

Av läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer framgår avseende skolans mål bland annat följande. Att varje elev ska kunna göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter. Att varje elev respekterar andra människors egenvärde samt deras kroppsliga och personliga integritet, tar avstånd från att människor utsätts för våld, förtryck, diskriminering och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa andra människor. Att varje elev kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utveckla en vilja att handla också med deras bästa för ögonen.²¹

Alla som arbetar i skolan ska i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av jämställdhet och solidaritet mellan människor och att eleverna interagerar med varandra oberoende av könstillhörighet. Vidare ska alla som arbetar i skolan aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper samt visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt.²²

Läraren ska klargöra och med eleverna diskutera det svenska samhällets värdegrund och dess konsekvenser för det personliga handlandet. Vidare ska läraren öppet redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem. Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter samt hur könsmonster kan begränsa egna livsval och livsvillkor. Undervisningen ska av läraren planeras och genomföras så att eleverna möts och

¹⁹ Lgra22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

²⁰ Lgra22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden.

²¹ Lgra22, avsnitt 2.1 Normer och värden, Mål.

²² Lgra22, avsnitt 2.1 Normer och värden, Riktlinjer.

arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet. Läraren ska tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen.²³

Avseende kunskaper framkommer i läroplanens andra del att skolan bland annat ansvarar för att varje elev som läser ämnen efter genomgången anpassad grundskola kan använda sig av ett kritiskt tänkande och självständigt formulera ståndpunkter grundade på kunskaper och etiska överväganden samt har fått kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck.²⁴

Läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen. Läraren ska också organisera och genomföra arbetet så att eleven får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling samt får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang och möjligheter att arbeta ämnesövergripande.²⁵

Avseende elevernas inflytande anges både i skollagen och i läroplanen att elever ska ges inflytande över utbildningen och att formerna för elevernas inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad. I läroplanen anges vidare bland annat att läraren ska svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad. Läraren ska verka för att eleverna oberoende av könstillhörighet får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen och även planera och utvärdera undervisningen tillsammans med eleverna.²⁶

Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.²⁷ På skolenhetsnivå ansvarar rektorn för att det görs ett arbete med att systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.²⁸ Av läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer framgår bland annat att rektorn som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna. Rektorn har ansvaret för skolans resultat och inom givna ramar ett särskilt ansvar i bland annat följande delar: Att skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas. Att kunskapsområdet sexualitet,

²³ Lgra22, avsnitt 2.1 Normer och värden, Riktlinjer.

²⁴ Lgra22, avsnitt 2.2 Kunskaper, Mål.

²⁵ Lgra22, avsnitt 2.2 Kunskaper Riktlinjer.

²⁶ 4 kap. 9 § skollagen, Lgra22, avsnitt 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, Riktlinjer.

²⁷ 2 kap. 9 § skollagen.

²⁸ Se 4 kap. 4–6 §§ skollagen.

samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen. Att undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjligheter att uppfatta större kunskapsområden som en helhet och att i undervisningen i olika ämnen integrera ämnesövergripande kunskapsområden.

Rektorn har även inom givna ramar ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och lära av varandra för att utveckla utbildningen.²⁹

Kursplanerna består av delarna syfte och centralt innehåll och har tillhörande betygskriterier samt i vissa ämnen även kriterier för bedömning av kunskaper.³⁰

²⁹ Lgra22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

³⁰ Lgra22, avsnitt 3. Kursplaner.